

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет аудіовізуального мистецтва

Факультет музичного мистецтва

Кафедра мистецтвознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії ХДАК

Наталія РЯБУХА

(підпис)

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ
з філософії**

для здобуття наукового ступеня доктора філософії
(на основі НРК 7)
зі спеціальностей

021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво,
025 Музичне мистецтво

Розглянуто і затверджено
на засіданні факультету
аудіовізуального мистецтва
протокол № 7
від 31 січня 2023 року
музичного мистецтва
протокол № 9
від 28 березня 2023 року

Харків – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту в аспірантуру призначена для здобувачів спеціальностей 021 і 025 на здобуття ступеню доктора мистецтва. Мета цієї програми – надати методичну допомогу здобувачам при вступі до аспірантури у підготовці до вступного іспиту.

Здобувач має виявити на вступному іспиті з філософії високий рівень загальнотеоретичної підготовки, знання історії філософської думки, зокрема вітчизняної філософії, сучасних теоретичних філософських проблем. Особливу увагу слід звернути на питання гносеології і філософії науки, методології наукового пізнання. Здобувачу необхідно показати вміння аналізувати філософські твори, писати оригінальні філософські тексти, мати загальнофілософську ерудицію.

Дана програма базується на змісті освітньо-професійних програм зі спеціальностей «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» і «Музичне мистецтво». Зокрема на загальному курсі «Філософія» на бакалаврському рівні, циклі дисциплін загальногуманітарної підготовки.

Представлена програма ґрунтується на принципі розподілу філософського матеріалу на історико-філософський і сучасно-теоретичний. Рівень знань, який має продемонструвати здобувач, не обмежується рівнем бакалаврської програми, а повинен представляти підсумки загальногуманітарної підготовки і магістерського рівня.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ 1. Історія філософії як основа філософсько-методологічної культури

Розділ 2. Основні проблеми сучасної філософії. Методологія пізнання, філософська антропологія, філософія культури

Зміст

РОЗДІЛ I

ІСТОРИЯ ФІЛОСОФІЇ ЯК ОСНОВА ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ ПОХОДЖЕННЯ, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ФУНКЦІЇ

Світогляд, його історичні форми: міф, релігія, наука, філософія. Філософське світорозуміння. Людина і світ, їх співвідношення. Буття і свідомість. Природа філософських проблем: можливість пізнання світу, ціннісний підхід до нього. Філософія як наука життя.

Філософія в системі культури: філософія і міфологія, філософія і релігія, філософія і мистецтво, філософія і наука, філософія і мораль, філософія і право, філософія і політика, філософія і педагогіка, філософія і культурна творчість. Філософія і проблеми високоінтелектуальних комп'ютерних технологій у контексті гуманізації суспільства. Історія філософії як історія виникнення і розвитку наукового теоретичного мислення.

Тема 2. ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНОСТІ

Філософія стародавньої Індії. Веди як пам'ятник філософської культури індуїзму. Ортодоксальні і неортодоксальні філософські школи. Філософські уявлення в стародавньому Єгипті та Вавілоні. Філософія стародавнього Китаю. Основні філософські школи. Конфуціанство. Моїзм. Легізм. Даосизм. Людина в культурі і філософії стародавнього Сходу.

Давньогрецька філософська думка. Мілетська школа мислителів (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен), їх тлумачення першооснов. Світорозуміння, діалектика та теорія пізнання Геракліта. Філософія Піфагора та елеатів. Емпедокл і Анаксагор про проблему єдності сущого.

Філософія софістів. Етичний раціоналізм Сократа. Сократичні школи.

Атомістична філософія Левкіпа і Демокрита. Витоки і суть античного атомізму. Вчення про атоми і світоустрій. Вчення про душу і пізнання. Людина і суспільство, мораль і релігія.

Платон, його життя і творчість. Критика теорій чуттєвого пізнання, теорія ідей, космологія. Соціальна філософія, вчення про державу. Діалектика Платона. Академія і платонізм.

Аристотель, його життєвий шлях. Логіка і методологія. Вчення про причини і витоки буття і пізнання. Фізика: світ, життя, людина. Суспільство, етика, політика. Школа Аристотеля (періпатетики).

Елліністично-римська філософія. Епікуреїзм. Скептицизм. Стоїцизм. Неоплатонізм. Аристотелізм.

Тема 3. ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ В КУЛЬТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ.

Релігійний характер філософської думки середніх віків. Апологетика Квінта Тертуліана. Патристика. Філософські погляди Аврелія Августина.

Середньовічна схоластика. Реалізм і номіналізм. Пошук сутності людини в рамках релігійної філософії. Філософська позиція Фоми Аквінського.

Філософія Візантії. Поєднання аристотелізму і неоплатонізму в православній концепції християнства. Іоанн Дамаскін. Діонісій Аріопагіт.

Арабська філософія середньовіччя. Філософські погляди Аль-Канді, Аль-Фарабі, Ібн-Сіні, Ібн-Рушда.

Середньовічна філософія в Індії та Китаї.

Становлення філософської думки в Київській Русі (кінець X-XII ст.). Давньослов'янська міфологія як форма первісного світогляду. Язичницький і християнський світогляди, їх співвідношення. Поширення книжної візантійської культури на Русі. Мудрість стародавньої Русі як цілісний культурно-історичний феномен (морально-філософсько-теологічний синкретизм). Релігійно-філософські ідеї, що містяться в "Ізборниках" 1073-1076 рр., в "Слові про закон та благодать", в "Повісті временних літ" та ін.

Філософсько-етична думка епохи підйому національної свідомості (XIV-XVIст.- "Києво-Печерський патерик" та інші твори).

Тема 4. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ВІДРОДЖЕННЯ

Антропоцентризм і філософія гуманізму. Проблема людської індивідуальності. Людина як творець самої себе. Апофеоз мистецтва і культ художника-творця.

Пантеїзм як специфічна риса натурфілософії Ренесансу. Філософські системи М.Кузанського, Б.Телезіо, Д.Бруно. Геліоцентризм.

Соціальна філософія Т.Мора, Т.Кампанелли.

Тема 5. ФІЛОСОФСЬКО-ГУМАНІСТИЧНА ДУМКА УКРАЇНСЬКОГО РЕНЕСАНСУ

Філософські ідеї в духовній культурі періоду українського Відродження (XV-XVII ст.). Продовження традицій філософії Київської Русі.

Поширення в Україні філософії неоплатонізму та ісихазму. Історична свідомість та історіософські ідеї літописання XII-XV ст.

Формування гуманістичних реформаційних ідей (XVI- поч. XVII ст.). Ранній гуманізм (Ю.Дрогобич, П.Русін, С.Оріховський, Ш.Шимонович).

Тема 6. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ ТА ПРОСВІТНИЦТВА

Формування буржуазного суспільства. Критика догматизму, релігії, схоластики. Наукова революція та проблеми методу пізнання в філософії Ф.Бекона і Р.Декарта. Розвиток природознавства і становлення механістично-метафізичної картини світу. Т.Гоббс. Філософія Спінози: вчення про субстанцію, етика. Г.Лейбніц і його вчення про множинність субстанцій.

Проблема гносеології у вченнях Д.Берклі, Д.Локка, Д.Юма. Діяльність енциклопедистів у Франції. Філософія Вольтера, Руссо, Гольбаха, Гельвеція, Дідро: концепції суспільного прогресу, людина як суб'єкт культури.

Тема 7. КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ І ФІЛОСОФІЯ ПРОСВІТНИЦТВА

Філософія у Києво-Могилянській академії. Ідеї гуманізму в курсах професорів академії (Ф.Прокопович, Д.Туптало, С.Яворський). Теорія пізнання і логіка. Проблеми натурфілософії: зближення філософії з природознавством. Роль Києво-Могилянській академії у розвитку філософської культури східних і південних слов'ян.

Філософія Просвітництва в Україні (друга половина XVIII ст.). Діяльність "Попівської академії" (О.Паліцин). Поширення ідей Просвітництва в Україні (Я.Козельський, В.Капніст, П.Лодій). В.Каразин - засновник Харківського університету, видатний мислитель і просвітник.

Філософія Г.Сковороди. Філософія як наука про людське щастя. Вчення про "три світи". Роль Г.Сковороди у розвої духовності українського народу.

Тема 8. НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ ВПЛИВ НА ВІТЧИЗНЯНУ ФІЛОСОФСЬКУ ДУМКУ.

І.Кант — засновник класичної німецької філософії. Теорія пізнання, вчення про розум і розсудок. Вчення про людину, категоричний імператив, проблема свободи.

Суб'єктивний ідеалізм Г.Фіхте. Діяльність "Я" як початок всього суцього.

Філософія природи, принцип тотожності В.Шеллінга.

Філософська система Гегеля: логіка, філософія природи, філософія розуму (духу). Діалектика Гегеля. Історія філософії та філософія історії Гегеля.

Антропологічна філософія Л.Фейєрбаха. Теорія пізнання, етичні погляди філософа.

Проникнення ідей німецької класичної філософії в Україну (П.Лодій, І.Шад, Д.Волланський (Кавунник) та ін.).

Тема 9. ВИНИКНЕННЯ НОВИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ВЧЕНЬ У ХІХ СТ.

Критика класичної філософії по проблемам буття, природи, людини, свідомості, пізнання, суспільства.

"Філософія життя" – антитеза раціоналістичної традиції. Ірраціоналізм А.Шопенгауера, Ф.Ніцше, С.Кіркегора.

Позитивізм О.Конта, Г.Спенсера, Д.Мілля.

Формування філософських поглядів К.Маркса і Ф.Енгельса. Відношення до попередньої філософії. Розробка теорії матеріалізму та діалектики. Основні ідеї матеріалістичного розуміння історії. Проблема людини та її свободи, вчення про суспільний прогрес.

Тема 10. УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ХІХ-ХХ СТ. У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ.

Філософські погляди учасників Кирило-Мефодіївського товариства. Філософія історії М.Костомарова. "Хутірна" філософія П.Куліша. Світогляд Т.Шевченка. Вплив Т.Шевченка на зростання національної свідомості українського народу.

"Філософія серця" П.Юркевича.

Філософські погляди "громадівців". М.Драгоманов як філософ історії і культуролог. Філософські погляди О.Потебні, М.Зібера.

Філософія демократів другої половини ХІХ ст. С.Подолінський, М.Павлик. Філософські погляди І.Франка. Філософія історії М.Грушевського. Особливості українського культурно-історичного процесу. Філософські ідеї в праці М.Грушевського "Історія України-Русі". Філософсько-культурологічні погляди І.Огієнка. Філософські погляди українців Діаспори на особливості української ментальності.

Філософські ідеї В.Вернадського. Д.Чижевський про історію філософського мислення в Україні.

Тема 11. СУЧАСНА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ. ДІАЛОГ ФІЛОСОФСЬКИХ ДОКТРИН.

Відношення до розуму і науки в філософії ХХ ст. Нова картина світу і формування нових течій, шкіл, напрямків в ХХ ст. Розвиток ідей ірраціоналізму. "Творча еволюція" в інтуїтивістській філософії А.Бергсона.

"Філософія життя" в Німеччині (З.Дільтей, Г.Зіммель, О.Шпенглер).

Неогегельянство в Німеччині та в Італії (Глокнер, А.Ліберт, В.Кроче, З.Марк, Джентиле).

Прагматизм – один з ведучих філософських напрямків в Англії і США (Ч.Пірс, У.Джемс, Д.Дьюї).

Неопозитивізм та його різновиди. Полеміка про "метафізику" (Б.Рассел, Р.Карнап, Л.Вітгінштейн). Проблема значення, мови; розуміння в структуралізмі (К.Леві-Стросс), в герменевтиці (Г.Гадамер, П.Рікьор). Постпозитивізм (К.Поппер, Т.Кун, І.Лакатос).

Культ науково-технічного розуму та його супротивників. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Технократичні та антитехнократичні утопії (О.Хакслі, Дж.Оруел).

Феноменологія. Гуссерль про кризу європейської спільноти і науки.

Екзистенційна філософія та її різновиди (екзистенціалізм, персоналізм, філософська антропологія). Проблема існування та смерті людини (М.Хайдеггер, Ж.П.Сартр, А.Камю, К.Ясперс).

Еволюція релігійної філософії в ХХ ст. Неотомізм. Християнський еволюціонізм Тейяра де Шардена. Філософія універсальної космічної етики А.Швейцера.

Постмодернізм. Критика традиційної західної раціональності.
Ж.Дерріда, М.Фуко, Р.Рорті та ін.

РОЗДІЛ II

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ. МЕТОДОЛОГІЯ ПІЗНАННЯ, ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ, ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

Тема 12. ОНТОЛОГІЯ ЯК ВЧЕННЯ ПРО БУТТЯ

Буття - вихідна категорія для побудови системи філософії, основа будь-якого філософствування. Субстанціальне тлумачення буття. Проблема Єдиного і різноманіття буття. Конкретне як буття, що несе у собі небуття. Буття та небуття у творінні: порядок із Хаосу. Розгортання суперечності між буттям і небуттям у напрямку до Космосу. Еволюція як розвиток буття від Природи до Людини. Модель пульсуючого Всесвіту.

Тема 13. МАТЕРІЯ, ЇЇ ОСНОВНІ АТРИБУТИ ТА РІВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Матерія як конкретизація категорії буття. Матерія як об'єктивна реальність, як проявлене буття. Рух – невід'ємний атрибут, сутнісна ознака матерії. Простір – наповнений субстратом континуум буття. Час – плинність і міра існування, ритми тривалості буття речей. Матерія як субстанція, природа, причина самої себе. Матерія як субстрат і як поле.

Методологічне значення поняття матерії для розвитку природознавства та суспільствознавства. Матеріальна культура і життєдіяльність суспільства.

Тема 14. МАТЕРІАЛЬНІ І ДУХОВНІ ВИМІРИ БУТТЯ ЛЮДИНИ. СВІДОМІСТЬ І НЕСВІДОМЕ

Телесність людини. Буття і свідомість. Категорія "дух", її роль в осмисленні внутрішнього світу людини. Дух і свідомість, дух і душа. Походження та сутність свідомості як філософська проблема. Самосвідомість, її форми. Розсудок як здатність самосвідомості до аналізу: аналітичне мислення та синтетичне сприйняття дійсності. Розум як форма свідомості. Сходження свідомості від розсудку через розум до мудрості.

Феномен несвідомого, його природа та функції. Роль несвідомого в людському бутті. Архетипи колективного несвідомого.

Тема 15. СУСПІЛЬСТВО, ІСТОРІЯ, СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ, ОСОБА

Еволюція у природі та людська історія. Розвиток людської історії як суспільно-історична практика. Об'єктивні закони і суб'єктивний фактор у суспільному розвитку. Головні концепції філософії історії. Особа в історичному процесі.

Тема 16. СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

Становлення та розвиток суспільних систем як природно-історичний процес. Діяльність і практика як всезагальні основи відтворення людського життя. Стимули і мотиви людської діяльності. Цілепокладання і ідеали у духовно-практичному оволодінні світом. Суспільне виробництво, його структура, тенденції розвитку. Співвідношення матеріального та духовного виробництва. Продуктивні сили і суспільні форми їх розвитку. Людина як головна продуктивна сила. Сутність виробничих відносин.

Тема 17. ЛЮДИНА ЯК ВОЛЬОВА ІСТОТА. СВОБОДА, ВИБІР, ЦІННОСТІ

Основна проблема філософії: що таке людина? В чому полягає його призначення? Людина як феномен буття. Творення людиною свого предметного середовища і самого себе. Воля як сутнісна властивість людини. Воля і розум. Воля як практична духовність. Свобода волі. Усвідомлення свободи. Необхідність, вибір, відповідальність.

Знання і цінності, суще і належне. Аксиологія як вчення про цінності. Системний характер цінностей.

Тема 18. ДІАЛЕКТИКА ЯК ВЧЕННЯ ПРО РОЗВИТОК І СПОСІБ ФІЛОСОФСТВУВАННЯ. ЗМІСТ ТА РІЗНОВИДИ ДІАЛЕКТИКИ

Діалектика як логіка буття, методологія пізнання і діяльності людини. Тотожність об'єктивної та суб'єктивної логік у пізнавальному процесі. Два способи філософського осягнення буття: метафізика і діалектика.

Історичні типи діалектики. Діалектичні способи філософствування.

Зміст діалектики: принципи, категорії, закони. Модифікації діалектики в сучасних філософських доктринах.

Тема 19. ДІАЛЕКТИКА ПРОЦЕСУ ПІЗНАННЯ. ГНОСЕОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ ФІЛОСОФІЇ

Буття і пізнання. Самоусвідомлення як умова прояви розвиненої суб'єктивності. Роздвоєння дійсності внаслідок формування суб'єктивної реальності. Об'єкт і суб'єкт. Пізнання як теоретичне освоєння об'єкта суб'єктом. Пізнання як передумова формування предметного середовища за мірками людини: культура і пізнання.

Гносеологія як теорія пізнання. Головні питання гносеології. Скептицизм і агностицизм, форми пізнавальної діяльності: буденне, релігійне, художнє, наукове пізнання. Почуттєве та логічне пізнання, його форми. Сенсуалізм і раціоналізм. Особливості соціального пізнання. Людина і суспільство як об'єкти соціального пізнання.

Істина та її критерії. Концепції істини: позитивізм, прагматизм, конвенціоналізм. Істина як процес. Співвідношення абсолютної і відносної істин. Догматизм і релятивізм.

Пізнання і творчість. Свідомість та несвідоме у творчості. Творча інтуїція. Інсайт. Евристика про етапи і структуру творчого процесу.

Тема 20. ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Наука як спеціалізована форма пізнавальної діяльності. Історичні етапи розвитку наукового пізнання. Рівні пізнання в науці.

Теорія і метод. Теорія як "чиста" логіка, як знята практика. Метод як шлях, спосіб наукового пізнання. Методологія як вчення про методи, як система методів наукового пошуку. Класифікація та систематизація методів в науці. Діалектика як філософський метод сучасного наукового пізнання. Співвідношення філософських, загальнонаукових та конкретнонаукових методів у пізнанні. Науки про природу і науки про культуру: проблема диференціації методів.

Ціле і частина. Концепції холізму у сучасній епістемології. Самодостатність цілого, його організуючі і мобілізуючі функції.

Система, структура, елемент. Система як інтегральна сукупність множинного. Становлення та розвиток великих систем. Структура як спосіб існування елементів у системі. Системний аналіз.

Інформація як знання, передумова і об'єктивна основа для прийняття рішення. Інформація як ідеальне моделювання об'єктивної реальності. Інформаційні системи і комп'ютерні моделі дійсності.

Факти, гіпотеза, ідея, проблема, поняття. Загальнонаукові категорії та їх роль у пізнанні. Закон, теорія, концепція. Підсумок наукового пізнання суспільства - наукова картина світу.

Тема 21. ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ. КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ

Поняття культури. Культура як олюднена природа, наслідок матеріалізації людського духу. Культура як рівень досконалості розвитку людини, суспільства та окремих його сфер. Роль праці і мови у становленні людини як творця і носія культури. Філософія культури як логіка становлення та розвитку світової культури. Основні проблеми культурної антропології. Матеріальна культура і життєдіяльність суспільства. Специфіка духовної культури суспільства. Національне та загальнолюдське у системі світової культури. Діалог культур. Розвиток культури та формування загальнолюдських цінностей.

Проблема успадкування в розвитку культури. Збереження та примноження культурних надбань. Культурний нігілізм та його прояви. Культура і цивілізація. Лінійна концепція розвитку культури: теорія культурного прогресу. Теорії замкнутих цивілізацій та культур. Концепції циклічного розвитку світової культури.

Тема 22. ФІЛОСОФІЯ ПРО МІСЦЕ ЛЮДИНИ У КОСМОСІ. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Еволюція як розвиток буття від Природи до Людини. Зв'язок людини з світом через любов і працю. Проблема смертності і безсмертя людини, сенсу її життя. Благоговіння перед життям та самореалізація особистості.

Розвиток науки та перспективи людини у XXI ст. Сучасна наукова картина світу. Теорії науково-технічного прогресу в концепціях індустріального і постіндустріального суспільства. Технологічні і соціальні революції. Технологія і культура. Проблеми етики науково-технічної творчості. Наука і мораль. Альтернативи XXI ст.: прогрес науки та моральна відповідальність.

Глобальні проблеми XXI ст. та головні суспільно-політичні процеси. Майбутнє людства як предмет дослідження та прогнозу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Адо П. Що таке антична філософія? – К.: Новий Акрополь, 2014. – 428 с.
2. Актуальні проблеми філософії ХХ – ХХІ століть / І.В. Карівець, В.Л.Петрушенко, С.М.Повторева, О.В.Оніщук, О.В. Паньків, М.П.Скалецький, М.В.Синельникова, О.І.Стебельська, О.І.Ференц, О.Ю.Чурсінова. – Львів: Львівська політехніка, 2021. – 240 с.
3. Афанасенко В., Кремень В., Горлач М. Філософія: підручник для вищої школи. Х.: Прапор, 2004. – 735 с.
4. Бичко І.В. Філософія. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2019. – 648 с.
5. Буслинський В. Філософія: навч. посібник для студ. і асп. ВНЗ. _ К.: КСУ, 2002. – 315 с.
6. Волинка Г.І. Філософія стародавності і середньовіччя в освітньому контексті. – К.: Вища школа, 2005.- 544 с.
7. Горський В.С. Філософія в українській культурі (методологія та історія). Філософські нариси. К.: Центр практичної філософії, 2001. – 236 с.
8. Губерський Л. Філософія: навч. посібник для студентів і аспірантів ВНЗ. – К.: Вікар, 2005. – 516 с.
9. Гудінг Д., Леннокс Дж. Світогляд: для чого ми живемо і яке наше місце у світі / Під заг. ред. М.А.Жукалюка. – К.: Вид-во УБТ, 2003. – 416 с.
10. Данільян О.Г., Дзьобань О.П. Філософія. Підручник. – Х.: Право, 2020. - 432 с.
11. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень. – К.: ЦНЛ, 2019. – 350 с.
12. Заїченко Г.А. Історія західної філософії. Класика проти постмодернізму. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 200с.
13. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Історія. Філософія. Наука і техніка / Під ред. Умберто Еко. – Харків: Фоліо, 2020. – 528 с.
14. Історія філософії. Античність та Середньовіччя /За ред. У. Еко, Р.Федріги. – Х.:Фоліо, 2021. – 556 с.
15. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. – К.: ЦНЛ, 2019. – 352 с.
16. Кондзьолка В.В. Нариси історії античної філософії. Навч. підручник. – Львів: Лівівський ун-т, 1993. – 259 с.
17. Кондзьолка В.В. Філософія і її духовно-інтелектуальний простір. – Чернівці: Букрек, 2004. – 104 с.
18. Крالیук П.М. Історія філософії України. – К.: КНТ, 2019. – 652 с.
19. Максюта М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. – К.: Олді Плюс, 2020. – 310 с.

20. Мальська М.П. Організація наукових досліджень. – К.: ЦУЛ, 2019. – 136 с.
21. Мащенко С.Т. Основні проблеми в історії української філософії. – Чернігів: ЧДПУ, 2002. – 161 с.
22. Мудрик І.О. З історії української філософської думки. Навч. посібник. – Х.: Академія, 2000. – 120 с.
23. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій. Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1999. – 543 с.
24. Плешков А.А. Витоки філософії часу. Платон і попередники. К.: Вища школа економіки, 2019. – 328 с.
25. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. – К.: Академвидав, 2007. – 592 с.
26. Рижко Л.В. Науковий простір і наукознавчі аспекти / Л.В.Рижко. – К.: Центр досліджень наукового-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, 2000. – 299 с.
27. Руденко М.Д. Гносис і сучасність / М.Д. Руденко. – Тернопіль: ТОВ "Джура", 2001. – 247 с.
28. Сошніков А.О. Ментальне покликання української філософії. Х.: Майдан, 2002. – 215 с.
29. Ткачук М.Л. Київська академічна філософія ХІХ - поч. ХХ ст. Методологічні проблеми дослідження. – К.: Центр практичної філософії, 2002. – 247 с.
30. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2019. – 396 с.
31. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. – К.: Знання, 2008. – 310 с.

Допоміжна література

1. Аверінцев С. Софія-логос. Словник. – К.: Дух і літера, 2017. – 640 с.
2. Гузар І. Україна в орбіті європейської думки: від Григорія Сковороди до Тараса Шевченка. – Торонто: Наукове товариство імені Т. Шевченка в Канаді, 1995. – 175 с.
3. Європейський словник філософій / Під ред. Б.Кассен, К.Сігов, А.Васильченко. – К.: Дух і літера, 2016. – 440с.
4. Ільїн В.В. Український гуманізм: тотожність раціонального та ірраціонального. – К.: КДТЕУ, 1999. – 411 с.
5. Філософія: довідник / Ред.: П.Кунцман, Ф.Буркард, Ф.Відман. К.: Знання-Прес, 2002. – 270 с.
6. Філософія: світ-людина-дух: навч. посібник для вузів / Ред. О.М.Кривуля. Х.: Прометей, 2003. – 296 с.
7. Філософська антропологія: екзистенційні проблеми / Ред. В.І.Шинкарук. – К.: Педагогічна думка, 2000. – 287 с.
8. Філософська думка в Україні: бібліографічний словник / Ред.-упоряд. М.Л.Ткачук. – К.: Пульсари, 2002. – 243 с.

9. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С.Сковороди / Ред. В.І.Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
10. Хамітов Н., Крилова С., Філософський словник. Людина і світ. – К.: КНТ, 2020. – 200 с.